

SEYYİD ALİ SULTAN (KIZILDELI) ÜZERİNE BİR LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ

LITERATURE ANALYSIS ON SEYYİD ALİ SULTAN(KIZILDELI)

Haşim ŞAHİN¹

Biz Urum abdalıyız, serdarımız Kızıldeli
Çeşmimizde şu'le-i envârımız Kızıldeli
Bülbül-ü şeydâ biziz gülzârımız Kızıldeli
Dinimiz, imanımız, ikrârımız Kızıldeli
Viranî

ÖZET

Kızıldeli Sultan adıyla da yaygın olarak bilinen Seyyid Ali Sultan, Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde Rumeli'nin Türkleşmesi ve İslamlaşmasında önemli roller üstlenmiş bir gazi-derviştir. Onun etkin konumu Yıldırım Bayezid döneminden itibaren tekkesi için vakıflar tahsis edilmesinden ve adına bir Velayetname kaleme alınmasından anlaşılmaktadır. Böylesine önemli bir şahsiyet olmasına rağmen hakkında yapılan çalışmaların sayısı oldukça azdır. Başlangıçta, Seyyid Ali Sultan hakkında yapılan araştırmalar, adına yapılan vakıflar üzerinde yoğunlaşırken daha sonra yapılan araştırmalarda Velayetname esas alınarak biyografisi hakkında da bilgiler verilmeye başlanmıştır. Seyyid Ali Sultan üzerine yapılan araştırmalar genellikle onun Dimetoka'daki tekkesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Fakat, son dönemde Malatya ve Kütahya'da yer alan Seyyid Ali Sultan geleneği üzerine bazı araştırmaların yapıldığı da bilinmektedir.

Anahtar Kelimeler: Velayetname, Tahrir Defterleri, Orhan Gazi, Yıldırım Bayezid, Rüstem Gazi, Dimetoka, Kırcaali, Malatya, Kütahya

ABSTRACT

Seyyid Ali Sultan, commonly known as Kızıldeli Sultan, was a dervish/ghazi warrior, who, during the early years of the Ottoman principality, played an important role in the Turkification and Islamization of Rumeli (Thrace). His activities are known primarily from the vakıf (pious foundation) documents of the tekke (dervish lodge) he established during the period of Bayezid I, as well as from a hagiographical work dedicated to him, entitled Velayetname. Despite his historical importance, there are relatively few studies on Seyyid Ali Sultan. While previous scholarship has focused primarily on the vakıf documents related to his tekke in Dimetoka, more recent studies have illuminated aspects of his life based on his Velayetname. Finally, the latest research has dealt with traditions circulating about Seyyid Ali Sultan in the regions of Malatya and Kütahya

¹ Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, hasimsahin@gmail.com

Key Words: Velayetname, Tahrir Defterleri, Orhan Gazi, Yıldırım Bayezid, Rüstem Gazi, Dimetoka, Kırcaali, Malatya, Kütahya

Giriş

Seyyid Ali Sultan, Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde, bilhassa Rumeli bölgesindeki faaliyetleriyle adından sıkça söz edilen gazi-dervişlerden birisidir. Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezid tarafından tekkesi için bazı arazilerin vakfedilmiş olması, şeyhin iktidar nezdinde de hatırı sayılır derecede itibara sahip olduğunu göstermektedir. Kurduğu tekkenin sonraki dönemlerde de son derece faal olması, XVI. yüzyılda Bektaşî tarikatının doktriner anlamda asıl kuruluşunu gerçekleştiren Balım Sultan'ın bu tekkede yetişmesi, Seyyid Ali Sultan'ın – yaşadığı dönemde her ne kadar bir Vefâî-Babaî dervişi olduğu bilinse de– Bektaşî geleneği içerisinde önemli bir konuma yerleşmesinde belirleyici etken olmuştur. Nitekim, onun hayatını konu edinen bir Velayetname'nin mevcudiyeti ve daha sonraki dönemlerde Bektaşî şairlerinin dizelerinde yer bulması da Seyyid Ali Sultan'ın gelenek içerisindeki konumunu göstermesi açısından önemlidir.

Seyyid Ali Sultan'ın hayatından bahseden Velayetname, şeyhin yaşantısına dair üzerine yapılan araştırmaların temelini teşkil eder. Fakat, birkaç arşiv belgesinin dışında şeyhin hayatına dair bilgi veren belki de yegâne kaynak olan bu eser üzerinde -son yıllarda yapılan bir iki araştırma istisna tutulacak olursa- yeterince çalışılmadığı bilinen bir gerçektir. İçerisinde yer alan bazı ifadelerden Cezbî isimli bir şahsiyet tarafından yazıldığı anlaşılan Velayetname'nin şimdilik bilinen nüshalarını Türkiye nüshaları ve Kahire nüshası olmak üzere iki kısma ayırmak mümkündür. Muhteva bakımından hemen hemen birbirinin aynısı olan Türkiye nüshalarının adedi üçtür. Bunlar, Ankara Milli Kütüphane el yazmaları Bölümü'nde 1189 numaralı nüsha, İstanbul Atatürk Kitaplığı Belediye Yazmaları Bölümünde "Gazi Erenler Hakkındaki Risale" ismiyle kaydedilmiş olan nüsha ve Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesindeki 62 numaralı nüshadır. Bunların dışında, Kızıldeli Ocağı'nın babası olan Lütfi Aykurt'ta bulunan bir kopya ile Irené Beldiceanu-Steinherr'in Suraiya Faroqi tarafından kendisine bir fotokopisinin verildiğini ifade ettiği Gölpınarlı nüshasının varlığı da bilinmektedir (Beldiceanu-Steinherr, 1999: 50-72; Yıldırım, 2007: 46). Fakat bu nüshaların da muhteva itibarıyla yukarıdakilerden farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Velayetname'nin Kahire nüshası ise, John Kingsley Birge'ün Amerika Birleşik Devletleri'nde Private Collection at The Hartford Seminary Library Connecticut'a bir kopyasını verdiği nüshadır. Birge, bu nüshayı 1937 yılında Arnavutluk'taki Bektaşî Komitesinin lideri Niyazi Dede'den temin ettiğini belirtmiştir. Niyazi Dede'nin elindeki bu nüsha, Kahire'deki Kaygusuz Dergâhındaki nüshadan kopyalanmıştır (Birge, 1965: 54). Kahire nüshası ile Türkiye'deki nüshâlar arasında muhteva bakımından farklılıklar vardır. Bu farklılıklar en belirgin olarak Seyyid Ali Sultan'ın yaşadığı döneme ilişkin verilen bilgilerde ortaya çıkar. Şeyhin yaşadığı dönem Türkiye nüshâlarında Yıldırım Bayezid devri olarak gösterilirken Kahire nüshasında Orhan Gazi dönemi dervişi olarak verilmiştir. Kahire nüshasında

yer alan Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa ile birlikte Osmanlı fetih güzergâhının "Sol Kol"unda gösterdiği faaliyetlere dair bilgiler tarihsel bilgilerle doğrudan doğruya örtüşmektedir. Bu bakımdan, Seyyid Ali Sultan'ın hayatı hakkında yapılan araştırmalarda tarihi bilginin doğru şekilde tespiti açısından bu iki nüsha birlikte değerlendirilmeli ve aradaki farklar gözden kaçırılmamalıdır. Bu farklılıklar bir tarafa bırakılırsa eserin muhtevası Seyyid Ali Sultan'ın ve en az onun kadar menkıbelerine yer verilen arkadaşları Seyyid Rüstem Gazi'nin Rumeli coğrafyasında Gelibolu, Bolayır, Kavak, Varmacin, İpsala, Fere, Dimetoka, Edirne, Şumnu, Ruscuk, Silistre, Yanbolu gibi şehirleri fethetmeleri ve bu bölgedeki yaşantılarından meydana gelir (Velayetname, vr. 25-29). Eserde sözü edilen diğer şahsiyetler ise Fakih Abdüssamed, Tahir, Seyyid Ahmed, Seyyid Zal, Seyyid Hamza, Seyyid Ufki, Seyyid Furkiye ve Gazi Evrenos'tur.

Velayetname'yi gerek Seyyid Ali Sultan'ın hayatı ve erken dönemdeki Kalenderlik ve Bektaşilik tarihi, gerekse Balkanlar'daki Osmanlı fetih hareketi ve bu hareket içerisinde derviş-gazilerin fonksiyonlarının anlaşılması açısından oldukça önemli bir eser olmasına rağmen, bu önemli kaynağı esas alan araştırmaların sayısının olması gerekenden daha az olduğunu da ifade etmek gerekir. Bir genelleme olmamakla beraber tarihçilerin büyük bir bölümünün menâkıb kitaplarının kaynak değerinin yeterince farkında olmamaları, Bektaşilik üzerine yapılan araştırmaların da uzunca bir süre sadece Hacı Bektaş Veli yahut onun hayatını anlatan menâkıbnâme etrafında toplanmış olması araştırma sayısındaki sınırlılığın temel nedeni olmalıdır. Üstelik bu durum sadece Seyyid Ali Sultan Velayetnamesi için geçerli olmayıp diğer çok sayıda proto-Bektaşî geleneği içerisinde yer alan şahsiyetlerin menâkıbı için de söylenebilir. Bununla birlikte Velayetname-i Seyyid Ali Sultan hiç bilinmeyen yahut üzerinde sadece son zamanlarda çalışılan bir kaynak da değildir.

Velayetname'yi konu edinen çalışmaları, Velayetnameler hakkında genel bilgiler verirken bu esere de değinen araştırmalar ve doğrudan Seyyid Ali Sultan Velayetnamesini ele alarak, bu eserin kaynak değerini, tahlil ve tenkidini yapan araştırmalar olmak üzere iki kısma ayırmak mümkündür. İlk kısma örnek olarak gösterilebilecek en önemli çalışmalardan birisi Ahmet Yaşar Ocak'a aittir. Ocak, menâkıbnâmeleri ve bu çerçevede içerisinde Velayetnameleri de incelediği eserinde Seyyid Ali Sultan Velayetnamesinden de söz etmiş: bu eserin Battalnâme ve Danişmendnâme türü eserler ile aynı niteliklere sahip olduğunu; gaza ve cihad anlayışını ön plana çıkarması bakımından türündeki diğer eserlerden ayrıldığını vurgulamıştır (Ocak, 1997: 54-55). Benzer şekilde Rıza Yıldırım, 2001 yılında tamamladığı Velayetnamelerin tarih kaynağı olarak kullanılması meselesini ele aldığı yüksek lisans tezi içerisinde Abdal Musa Velayetnamesi'nin yanı sıra Seyyid Ali Sultan Velayetnamesine de bir bölüm ayırmıştır (Yıldırım, 2001: 86-98). Yine, bu satırların yazarı da menâkıbnâmelerin kaynak değeri üzerine yazdığı makalede kısaca Seyyid Ali Sultan Velayetnamesinin tarihi önemine değinmiş ve muhtevasına dair bilgiler vermiştir (Şahin, 2008: 547-566). Doğrudan Seyyid Ali Sultan Velayetnamesini konu edinen çalışmaların ilki, aynı zamanda bir Bektaşî babası olan Bedri Noyan tarafından

1999 yılında yapılan neşirdir (Noyan, 1999)². Noyan'ın, giriş bölümünde Seyyid Ali Sultan'ın hayatı hakkında kısaca bilgiler verdiği bu çalışma son derece özensiz hazırlanmıştır ve bazı okuma hataları da bulunmaktadır. Velayetname üzerine ilkine oranla çok daha önemli ve güvenilir kabul edilebilecek iki çalışmada Rıza Yıldırım tarafından yapılmıştır. Yıldırım, ilk olarak 2007 yılında, Seyyid Ali Sultan'ın hayatı üzerine hazırladığı kitabında, son derece başarılı bir monografi meydana getirmiş; bu çerçevede Velayetname'yi de değerlendirmiş; Türkiye nüshaları ile Kahire nüshasının mukayese ederek hazırladığı bu monografinin sonuna, eserin Ankara nüshasının transkripsiyonunu ve tıpkı basımını koymuştur (Yıldırım, 2007: 37-112, neşir, 161-184, tıpkıbasım, 187-203). Yıldırım bu kitabından kısa bir süre sonra yayınladığı makalesinde de aynı konuya eğilmiş, Velayetnamelerin tarih kaynağı olarak değeri üzerine geniş sayılabilecek bir giriş yaptıktan sonra, Seyyid Ali Sultan Velayetnamesinin nüshaları, yazılış dönemi ve Bektaşî geleneği içerisindeki yerine dair bilgiler vermiştir (Yıldırım, 2008: 37-63).

Hayatı hakkında yazılan bu Velayetname'nin dışında Seyyid Ali Sultan'dan bahseden bir diğer tarih kaynak, Abdal Musa Velayetnamesi'dir. Orhan Gazi dönemi dervişleri arasında yer alan Abdal Musa'nın hayatından bahsedilen bu eserde Seyyid Ali Sultan, adı geçen şeyhin en yakınları arasında gösterilmesinden ve onun emriyle Gazi Umur Bey'in yanına gönderilişinden söz edilir (Abdal Musa Velayetnamesi, 1999: 147-148)

Seyyid Ali Sultan'ın hayatı hakkında, bu iki menâkıbname dışında bazı arşiv kayıtlarının mevcudiyeti de bilinmektedir. Bu belgelerde Seyyid Ali Sultan yerine Kızıldeli isminin tercih edildiği dikkati çekmektedir. Ancak, bu makalenin konusu olmadığı için burada bu kaynakların değerlendirmesine girilmeyecektir. Bu kaynakların haricinde, yaşadığı dönemden çok sonraki devirlerde kaleme alınan Alevi-Bektâşî nefeslerinde de Seyyid Ali Sultan'a yer verilmiştir. Mesela, XVI. asırda yaşayan ve Bektaşî-Alevi geleneğinde Pir Sultan Abdal ve Şah Hatayî ile birlikte en önemli üç şairden birisi olarak kabul edilen Kul Himmet; Virânî, Geda Musli, Veli Dede, Yusuf Dede bu şairlere sadece birkaç örnektir (Ergun, 1944: 177; Yıldırım, 2007: 23-31). Bununla birlikte, modern dönemde Seyyid Ali Sultan literatürünün değerlendirilmesi planlanan bu makalede, bu şairlerin eserlerinin değerlendirilmesi de yapılmayacaktır.

Modern dönemde yapılan araştırmalara bakıldığında, Seyyid Ali Sultan'dan bahseden bilim adamlarının en başta geleninin John Kingsley Birge olduğu görülür. Birge, 1937 yılında yazdığı ve 1965 yılında ikinci baskısı yapılan eserinin, Balım Sultan öncesi dönem Bektaşîliğine ayırdığı ilk bölümünde Seyyid Ali Sultan'dan da söz etmiştir. Birge, Bektaşîlik araştırmaları için artık bir klasik hâline gelmiş olan bu eserinde, Seyyid Ali Sultan'ın

² Bedri Noyan, bu eseri yayınlamadan önce yazdığı eserinde, Velayetname'nin kendisinde de bir kopyasının bulunduğunu ve bu kopyanın 1957 Martında Bursa'da vefat eden Ali Rıza Kadimi (Öge) Baba'nın el yazısıyla kopya edilmiş nüsha olduğunu belirtmektedir. Üstelik, Noyan'ın bu Velayetnamenin yazarının Seyyid Ali Sultan'ın yoldaşı Seyyid Rüstem Gazi olduğunu söylemesi de hayli ilginçtir (Bk.: Noyan, 1985: 338). Ancak, yayınladığı nüshanın üzerinde yer alan mühürdeki Milli Eğitim Bakanlığı Ankara Genel Kitaplık ibaresi, Noyan'ın yayınladığı nüshanın Ankara Mili Kütüphane'deki nüsha olduğunu açık bir şekilde göstermektedir.

Bektaşılık tarikatı içerisindeki önemine değinmiştir. Seyyid Ali Sultan Velayetnamesinin orijinal nüshâlarından birisini belki de ilk defa kullanan araştırmacılardan birisi olan Birge, bu eserde verilen bilgileri muhtasar olarak değerlendirmiş, şeyhin, rüyasında Hz. Peygamberi görüp onun emriyle, yanında kırk dervişi olduğu hâlde Hacı Bektaş Velî'nin yanına gidişini anlattıktan sonra Bektaşî geleneği içindeki konumunu değerlendirmiştir. Buna göre, Hacı Bektaş Velî, Seyyid Ali Sultan'ı yanında arkadaşları Emir Sultan, Fakih Abdüssamed ve Seyyid Rüstem Gazi olduğu hâlde Orhan Gazi'nin yanına göndererek Rumeli'nin fethiyle görevlendirmiştir. Bu emre uyan Seyyid Ali Sultan kırk dervişiyle birlikte Rumeli'deki pek çok şehrin fethedilmesinde önemli roller üstlenmiştir. Birge, bu bilgilerden hareketle, erken dönem Bektaşileri olarak adlandırdığı zümrelerin Rumeli'deki planlı fütuhâtı hakkında değerlendirmeler yapmıştır (Birge: 1965: 52-53). Birge, kitabında ayrıca Bektaşîliğin asıl kurucusu olarak bilinen Balım Sultan'ın Dimetoka ile alakasını da yine Seyyid Ali Sultan ile ilişkilendirmiş; bu konuda Arnavutluk Bektaşîliğinin o dönemdeki reisi olan Niyazi Dede'den naklettiği bilgileri bu fikrine dayanak olarak göstermiştir. Böylelikle, formal Bektaşîliğin oluşumunda dolaylı da olsa Seyyid Ali Sultan'a da olsa bir pay biçmiştir (Birge, 1965: 56) Birge'ün kitabındaki bilgiler, Velayetname'ye ve Niyazi Dede'nin sözlerinden oluşan sözlü geleneğe dayanması bakımından dönemine göre son derece önemlidir.

Birge'den kitabının yayınlanmasından yaklaşık beş yıl sonra kısaca "Kolonizatör Türk Dervişleri" adıyla bilinen makalesinde Ömer Lütfi Barkan Seyyid Ali Sultan'dan bahsetmiştir. Barkan, erken Osmanlı dönemindeki iskân ve vakıf konularını inceleyen araştırmacılar için artık bir klasik hâline gelen bu geniş makalesinde şeyhin tarihi kişiliği ile ilgili bilgilere yer vermemekle beraber, tekkesine ait iki arşiv belgesini yayınlamıştır. Barkan, 732 numaralı Paşaeli defterinde yer alan bu kayıtları yayınlarken, Seyyid Ali Sultan'ın "Rum ili şeref-i İslâm ile müşerref oldukda" bu bölgeye geçen dervişlerden olduğunu vurgulamış; ayende ve revendeye hizmet eden bu zaviyeye gelir olarak Yıldırım Bayezid tarafından Darı Bükü, Tıfillu Viran ve Büyük Viran bölgelerinin verildiğini belirtmiştir (Barkan, 1942: 339-340). Barkan'ın makalesi, Osmanlı tarihinin anlaşılması noktasında en önemli kaynaklar arasında yer alan tahrir defterlerine istinad ederek Seyyid Ali Sultan'dan bahseden ilk çalışma olması bakımından son derece önemlidir.

Bu konuda, Barkan'ın makalesini, birisi 1949 yılında, diğeri de 1952 yılında yapılan, yine arşiv belgelerine dayalı ve genel anlamda Rumeli'nin iskânı ile ilgili olan iki çalışma izlemiştir. İlkinde, M. Münir Aktepe, Osmanlı Türklerinin Rumeli'ye Yerleşmeleri isimli doktora tezinde Kızıldeli Sultan'a ait belgeleri incelemiştir (Aktepe, 1949: 306-309). XV.-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası adıyla M. Tayyib Gökbilgin tarafından yapılan ve diğeri çalışmada ise, Kızıldeli Sultan ile ilgili, daha önce Barkan tarafından yapılan çalışmaya ilave sayılabilecek bazı belgelere yer verilmiştir. Bu belgeler Başbakanlık Osmanlı Arşivi Ali Emiri Tasnifi içindeki Musa Çelebi devrine ait belgeler bölümünden ve bazı Tahrir kayıtlarından alınmıştır. Sözü edilen bu belgelerde, adı bir yerde "Kızıl Divane" olarak kaydedilen Kızıldeli hakkında pek bilgi verilmese de, kurduğu zaviyenin sonraki durumu ve soyundan gelen kişilerin isimleri hakkında bilgi edinmek mümkündür. Belgelerde şeyhin soyundan gelen Gülşehri, İlyas, Bilal,

İshak, Sinan, Seyyid Abdurrahman, Seyyid İvaz, Seyyid Zeynel, Seyyid Hüseyin ve Seyyid Hızır gibi şahsiyetlerin vakfın mutasarrıfları oldukları belirtilmektedir (Gökbilgin, 1952: 183-186). Burada şu hususu da ifade etmek gerekir ki, sözü edilen bu çalışmalar doğrudan Seyyid Ali Sultan'ı konu almaktan ziyade, eser içerisinde ona kısa atıflar suretiyle yapılmış eserlerdir. Akademik alanda bu çalışmalar yapılırken meşhur folklor araştırmacısı Naci Kumahmedoğlu da 1940'lı yılların başlarında Anadolu'nun değişik bölgelerine yaptığı gezilerinden derlediği notlarından oluşan çok sayıda makalesinden birisinde Kızıldeli Sultan'dan dolayı olarak bahsetmiştir. Kumahmedoğlu, abdallardan söz ettiği bu küçük araştırmasında Seyyid Ali Sultan'a mensup abdalların mevcudiyetinden söz etmiş, Erzurum göçebeleri adıyla da anılan Kızıldeli abdallarının İskilip, Samsun, Kırıkkale, Malatya, Maraş ve Adana havalisinde yaşadıklarını; ocaklarının ise Malatya'daki Şeyh Hasanlı köyünde olduğunu yazmıştır (Kumahmedoğlu, 1948: 31)³

Doğrudan Seyyid Ali Sultan'ın hayatını konu edinen ilk çalışma 1967 yılında Irené Beldiceanu-Steinherr tarafından yapılmıştır. Beldiceanu-Steinherr, arşiv belgelerinden istifade ederek hazırladığı tebliğinde şeyhin Hacı Bektaş Veli tarafından Anadolu'ya gönderilen bir derviş olmasından ziyade akıncı karakteri üzerinde durmuş, hatta onun Yıldırım Bayezid devrinde Balkan fetihlerinde ön saflarda yer alan Hacı İlbeği ile aynı kişi olduğunu ileri sürmüştür. Buna göre, başlangıçta kendi hesabına fetihler yapan Seyyid Ali Sultan, daha sonra Osmanlı tabiiyetine girmiş, ardından da kendi adıyla anılan zaviyeyi kurmuştur (Beldiceanu-Steinherr, 1971: 275-276). Bu tebliğin sunumundan yaklaşık on yıl sonra, Osmanlı sosyal ve iktisadi tarihi üzerine yaptığı çalışmalarıyla tanınan Sürriye Faroqhi kısa aralıklarla yayınladığı iki çalışmada Seyyid Ali Sultan'a değinmiştir. Faroqhi, ilk olarak, şeyhin hayatından ziyade, kurduğu tekkenin geç dönemdeki sosyo-ekonomik tarihini değerlendirdiği genişçe bir makale kaleme almış (Faroqhi, 1976: 69-96); burada, daha önce Barkan ve Gökbilgin tarafından yayınlanan belgelerden kısaca söz ettikten sonra, tekkenin bilhassa XVIII.-XIX. asırlardaki durumuna dair -Koyun Baba ve Abdal Musa tekkeleri ile de kıyaslama yaparak- bilgiler vermiştir (Faroqhi, 1976: 77-86). Faroqhi, 1981 yılında yazdığı ve hayli süre geçtikten sonra Türkçe'ye tercüme edilen Anadolu'da Bektaşilik adını taşıyan eserinde de Seyyid Ali Sultan'dan söz etmiştir. Faroqhi, hocası Ömer Lütfi Barkan'ın yönlendirmeleri sayesinde tespit ettiği arşiv belgelerine dayandığını ifade ettiği bu kitabında, Bektaşiliğin, Osmanlı fetihlerinin Balkan yarımadasında etkili bir şekilde yayılmasını sağlayan "gaziler" zümresi ile olan bağlantısını izah ederken Seyyid Ali Sultan'ı örnek göstermiştir (Faroqhi, 2003: 14,192). Faroqhi kitabında ayrıca Seyyid Ali Sultan zaviyesinin bilhassa II. Mahmud'un Bektaşî tekkelerini kapattığı dönemi ile ilgili önemli bilgiler vermiştir.

Sürriye Faroqhi'nin yaptığı bu iki çalışmadan kısa bir süre sonra Türkiye'de dini ve sosyal hayatın tarihî süreci konusunda çok önemli çalışmaların yazarı olan Ahmet Yaşar Ocak, Bektaşî Menâkıbnemelerinde İslâm Öncesi İnanç Motifleri isimli eserinde Seyyid Ali

³ Naci Kumahmedoğlu burada ayrıca Seyyid Ali Sultan'ın İlk Rumeli fatihi olarak bütün Trakya'yı ele geçirdiğine dair elinde bir menâkıbnâme bulunduğundan söz etmektedir. Ancak, makalesinde bu konu ile ilgili detaylı bilgi bulunmamaktadır. Bu sebeple, sözü edilen menâkıbnâmenin bilinen nüshâlarından birisi mi yoksa farklı bir nüsha mı olduğu konusunda yorum yapmak güçtür.

Sultan'dan bahsetmiştir. Ocak burada, Seyyid Ali Sultan Velayetnamesi ile ilgili kısa bir değerlendirmeden sonra, şeyhin Rumeli fetihlerinde gösterdiği başarılarından ve mükâfat olarak da Osmanlı Sultanı tarafından tekkesine araziler vakfedilmesinden; Bektaşî geleneği içerisindeki yerinden ve on iki posttan ikinci olan aşçı postunun ona atfedilmesinden söz etmiştir (Ocak, 1983: 13-14). Ocak bu kitabında ayrıca, Seyyid Ali Sultan'ın Balkanlarda kurduğu tekkenin önemli dört Bektaşî tekkesinden birisi olması (Ocak, 1983: 13), şeyhin "tahta kılıçlı" derviş niteliği ve İslam öncesi Türk geleneğinde de yaygın olan bazı tabiat üstü güçlere sahip olduğuna dair inançların mevcudiyeti gibi konulara da değinmiştir (Ocak, 1983: 131-132, 151, 202, 212-216). Bu çalışma, Ahmet Yaşar Ocak'ın Seyyid Ali Sultan'dan söz ettiği tek kitabı değildir. Şeyhin mensup olduğu tarikat konusuna belki de en fazla değinen bilim adamlarının başında gelen Ocak, her ne kadar onun hayatına dair doğrudan bir monografi kaleme almamışsa da, sonraki yıllarda yazdığı kitaplarında da Seyyid Ali Sultan'dan bahsetmiştir. Bu meyanda, 1992 yılında yayınlanan Osmanlı İmparatorluğu'nda Marijinal Sufilik: Kalenderiler adlı kitabında Seyyid Ali Sultan'ı XIV. yüzyılın son çeyreği ile XV. yüzyılın başlarında yaşayan Kalenderî şeyhleri yahut proto-Bektaşîler zümresi arasında saymış ve onun bazı hususiyetlerinden söz etmiştir. Seyyid Ali Sultan burada "XV. Asırda Kalenderiler" başlığı altında ayrı bir alt başlıkta incelenmiş, "kendisi gibi yarı çıplak bir Torlak" olan arkadaşı Seyyid Rüstem Gazi ile ilişkilerine değinilmiştir. Velayetname-i Seyyid Ali Sultan merkezli bu bilgilere göre, şeyh abdallarıyla birlikte Rumeli'de bilhassa Dimetoka ve civarının fethinde önemli roller üstlenmiş, kendi kılıcıyla ele geçirdiği bu bölgede zaviye kurmuş ve zaviyesinin bulunduğu yere yerleşmiştir (Ocak, 1992: 95-96, 196-197). Ocak bu eserde ayrıca, Dimetoka'daki zaviye aracılığıyla Seyyid Ali Sultan'ın etkisinin uzun süre devam ettiği; bu zaviyenin XVI. yüzyılda Bektaşîliğin ana tekkelerinden birisi hâline gelmesi; Seyyid Ali Sultan'ın müridlerinden Sadık Abdal'ın Dimetoka'da bizzat Seyyid Ali Sultan'a intisab edip buradaki tekkede yetişmesi gibi konulara da değinmiştir (Ocak, 1992: 226). Ocak, bu kitabın yayınından yaklaşık on yıl sonra, Balkanların İslamlaşmasındaki faaliyetleriyle adından sık sık söz edilen Sarı Saltık üzerine kaleme aldığı monografik eserinde de Sarı Saltık, Abdal Musa, Barak Baba ve Otman Baba'nın yanı sıra Seyyid Ali Sultan'dan da bahsetmiş ve şeyhin sonraki dönemde Bektaşîlik tarikatı içerisine dâhil edildiğine vurgu yapmıştır (Ocak, 2002: 122).

Bu arada Bedri Noyan'ın 1985 yılında "Bektaşîlik ve Alevilik Nedir?" adını verdiği ve içerisinde Seyyid Ali Sultan'dan söz ettiği kitabını da unutmamak gerekir. Aynı zamanda bir dedebaba olup son dönem Bektaşî geleneği içerisinde önemli bir yere sahip olan ve yaptığı çalışmalarıyla mensubu olduğu kültürün nesillere aktarılmasına büyük katkılar sağlayan Noyan bu eserinde, Velayetname'deki bilgilerden hareketle Seyyid Ali Sultan'ın menkıbevi hayatına değinmiştir (Noyan, 1985: 338-339).

1990'lı yılların başlarından itibaren, önceki dönemlerin aksine doğrudan veya dolaylı olarak Seyyid Ali Sultan'dan bahseden çalışmalarda belirgin bir artış göze çarpmaktadır. Bu artışta akademik çevrelerin yanı sıra çoğu Alevî geleneğe mensup amatör araştırmacıların da Bektaşîlik tarihine ve Alevî- Bektaşî geleneği içerisinde yer alan şahsiyetlere yoğun ilgi

göstermeleri ve bu konuda araştırmalar yapmaya başlamaları etkili olmuştur. 1992 yılında, Nejat Birdoğan Anadolu ve Balkanlar'daki Alevi yerleşimini ele aldığı kitabında bölgenin Türkleşmesi ve İslâmlaşmasında büyük pay sahibi olan Seyyid Ali Sultan'dan kısa da olsa bahsetmiştir. Birdoğan, kitabında daha önce Bedri Noyan'ın vermiş olduğu bilgileri aynen tekrarlamış, Edirne-Uzunköprü'deki Bektaşî cem erkanı içerisinde Kızıldeli'nin fonksiyonundan söz etmiştir. Birdoğan ayrıca, Bektaşî babası Turgut Koca'dan naklen Seyyid Ali Sultan'ın çağdaş güreşin özünü kurallaştıran şahsiyet ve dergâhında mücerred hâlifelik dergâhı olduğu gibi ispatı mümkün olmayan bazı bilgiler vermiştir (Birdoğan, 1992: 58-59). Ancak, burada Birdoğan'ın dile getirdiği bilhassa şeyhin mücerredliğine dönük bilgiler itiraz konusudur. Zira, yukarıda da değinildiği üzere, gerek Barkan'ın gerekse Gökbilgin'in çalışmalarında şeyhin çocuklarının varlığından söz edilmekte, hatta isimleri de sayılmaktadır. Dolayısıyla Birdoğan'ın yaptığı bu çalışma popüler bir nitelik arz etmekte olup akademik çalışmalarda kullanılırken ihtiyatlı davranılmalıdır.

Akademik olarak yapılan çalışmaların en önemlilerinden birisi Cemal Kafadar'ın çalışmasıdır. Kafadar, Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminden bahsettiği eserinde Seyyid Ali Sultan'dan da söz etmiş, daha önce Irené Beldiceanu-Steinherr tarafından başlatılan tartışmayı bir kez daha gündeme getirerek Seyyid Ali Sultan-Hacı İlbey bağlantısı üzerinde durmuştur. Bu noktada ilk olarak, Velayetname'nin Ankara Millî Kütüphane'deki nüshasını esas almak suretiyle Seyyid Ali Sultan'ın Dimetoka'nın fethindeki rolü, gazi karakteri, arkadaşlarıyla birlikte gerçekleştirdiği fetihlerine değinmiş, Velayetname'de isimleri geçen şahsiyetler hakkında değerlendirmeler yapmıştır (Kafadar, 1995: 115-116). Kafadar, daha sonra, Hacı İlbeyi meselesini tartışmıştır. Yaptığı yorumlardan, Kafadar'ın Seyyid Ali Sultan ile Hacı İlbeyi'nin aynı kişiler olduğu konusunda Beldiceanu-Steinherr ile hemfikir olduğu anlaşılabilir. Beraber, o, asıl üzerinde durulması gereken konunun, söz konusu ikilinin aynı kişiler olup olmadığından ziyade her ikisinin de bariz bir şekilde temsil ettikleri Rumeli fetihlerindeki gaza anlayışı olduğu kanaatindedir (Kafadar, 1995: 116-117).

Cemal Kafadar'ın kitabının yayınlanmasından bir yıl sonra, Osmanlı sefer güzergahının sol kolu üzerindeki Via Egnatia'yı ve çevresini konu alan edite çalışma içerisinde birisi doğrudan diğeri ise dolaylı olarak Seyyid Ali Sultan ile ilgili iki makale yer almıştır. Doğrudan Seyyid Ali Sultan ile ilgili olan çalışma, daha önce de şeyhin hayatı ile ilgili yegâne müstakil araştırmacının sahibi olan Irené Beldiceanu-Steinherr'e aittir. Beldiceanu-Steinherr burada, 1960'lı yıllardan itibaren ilgisini çeken bir konu olduğunu ifade ettiği Seyyid Ali Sultan hakkında yapılan çalışmaların ve ardından da Velayetname ile Kızıldeli tekkesine arşiv vesikalarının değerlendirmesini yapmıştır. Daha sonra, Tahrir defterlerindeki verilerden hareketle Seyyid Ali Sultan'a dair önemli değerlendirmelerde bulunmuş, makalesinin sonuna da bu belgelerin kopyalarını eklemiştir (Beldiceanu-Steinherr, 1999: 50-72). Beldiceanu-Steinherr'in çalışması, şeyhin tarihi şahsiyeti, Dimetoka'daki zaviyesinin daha sonraki dönemlerdeki durumu ve vakfın sahibi olan oğullarının konumlarının tespiti bakımından son derece önemlidir. Bu yönüyle, daha önce Barkan ve Gökbilgin tarafından yapılan ve yukarıda sözü edilen çalışmaların daha da genişletilmiş şekli olarak da kabul edilebilir. Ancak

burada dikkati çeken bir husus daha vardır ki; o da, Beldiceanu-Steinherr'in, 1967 yılında sunduğu tebliğin mihenk noktasını oluşturan Seyyid Ali Sultan-Hacı İlbeyi ilişkisinden bu çalışmada hiç söz etmemiş olmasıdır.

Kitabın içinde yer alan ve Seyyid Ali Sultan'dan bahseden diğer makale Alevî-Bektaşî tarihi üzerine yaptığı araştırmalarıyla tanınan Irené Melikoff'a aittir. Melikoff, XIV. ve XV. asırlarda Heterodoks İslâm'ın Balkan coğrafyasına yerleşmesini konu edindiği makalesinde Seyyid Ali Sultan'ın Seyyid Rüstem Gazi ile birlikte Edirne ve Kırcaali başta olmak üzere Rumeli'de gerçekleştirdiği fetihlerden söz etmiş, şeyhin gazi-derviş kimliğine vurgu yapmıştır (Melikoff, 1999: 178-190). Bu makale Melikoff'un Seyyid Ali Sultan'dan bahsettiği tek çalışması değildir. O, Hadji Bektach un Mythe et ses Avatars ismini taşıyan ve Hacı Bektaş; Efsaneden Gerçeğe adıyla Türkçe'ye tercüme edilen kitabında da şeyhin Balkanlardaki faaliyetlerinden söz etmiştir (Melikoff, 1998)⁴. Bu eserde belirtildiğine göre, lâkabı Lala Hızır olan Seyyid Ali Sultan Horasan erenlerinden olup ve Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa ile birlikte Rumeli fütuhatına katılmış, Meriç yakınlarında, bugün kendi adını taşıyan nehrin kenarındaki tekkesinde faaliyet göstermiştir. Kızıldeli'nin kurmuş olduğu bu tekke, II. Mauhumud tarafından Yeniçeri Ocağının kaldırıldığı 1826 yılına kadar faaliyetini sürdürmüş, daha sonraki dönemde Nakşibendî tarikatına verilmiştir. Kitapta ayrıca Balım Sultan'ın Dimetoka'daki Kızıldeli tekkesinde yetiştiği de vurgulanarak bu konudaki söylentilere yer verilmiştir (Melikoff, 1998: 205-206).

Aynı yıl, Melikoff'un kitabının yayınlanmasından kısa bir süre sonra, Ankara'da organize edilen bir sempozyumda doğrudan Seyyid Ali Sultan'ın ele alındığı bir bildiri sunulmuştur. Bu bildiri Hüseyin Şahin tarafından Türk Dünyası Eren ve Evliyaları Sempozyumu'nda sunulmuştur. Şahin bildirisinde Seyyid Ali Sultan hakkında kendi dönemine kadar yapılan çalışmaları kısaca bilgi verdikten sonra şeyh hakkında çelişkili ifadeler veren kaynakları değerlendirmiş daha sonra Malatya bölgesinde tespit ettiği Seyyid Ali Sultan ile ilgili rivayet ve söylenceleri aktarmıştır (Şahin, 1998: 509-526). Hüseyin Şahin'in çalışması saha araştırmasına ve bölge halkıyla yapılan söyleşilere dayanması dolayısıyla son derecede önem arz etmektedir. Bu sayede bölgedeki Seyyid Ali Sultan geleneğinin boyutunu tespit etmek kolaylaşmaktadır.

Ertesi yıl, Seyyid Ali Sultan ile ilgili olarak biri sempozyum bildirisi diğeri ise kısa bir makale şeklinde iki çalışma daha yapılmıştır. Nejat Birdoğan Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen I. Uluslararası Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Sempozyumu'na sunduğu, "Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli)" başlığını taşıyan bildirisinde Bedri Noyan'ın başta olmak üzere daha önce yapılan çalışmalara kısaca değinmiş, Noyan'ın yayınladığı Velayetname'yi ve tekke ile ilgili vakıf belgelerini değerlendirmiş, son bölümde de Hüseyin Şahin'den naklen Malatya merkezli

⁴ Bu eserin Türkçe tercümesinde baskıdan kaynaklanan bazı sorunlar bulunmaktadır. Mesela, mizampaj hatasından dolayı dipnotların yerleşim sırası metindeki yerleriyle uyumsuzdur, ayrıca indekste verilen isim listeleri ile sayfalar da örtüşmemektedir. Bu kitabı kullanan araştırmacıların bu hususu göz ardı etmemeleri gerekir.

Kızıldeli ocağı hakkında bilgiler vermiştir (Birdoğan: 1999: 76-82). 1999 yılı içerisinde yayınlanan makale ise Niyazi Hüseyin Bahtiyar'a aittir. Bahtiyar, Tarih ve Toplum dergisinde yayınladığı bu küçük çalışmasında Bulgaristan'ın Kırcaali bölgesindeki Seyyid Ali Sultan'a atfedilen tekkeden söz etmiştir. Bu yazı, yazarın tekkeye yaptığı bir ziyaret ve bu ziyaret çerçevesinde bölgedeki bazı şahıslarla yapılan sohbetlerden meydana gelmiş olup, diğer çalışmaların aksine, Seyyid Ali Sultan'ın beş vakit namazını cemaatle kılan Sünni inanca mensup bir şahsiyet olduğu ve halk arasında bu konuda güçlü bir kanı bulunduğu hususunun altı çizilmektedir (Bahtiyar, 1999: 20-22). Son on yıla gelindiğinde Seyyid Ali Sultan ile ilgili yapılan çalışmaların sayısının öncekilere oranla daha da arttığı görülür. Üstelik bu dönemde yapılan çalışmaların pek çoğu doğrudan doğruya şeyhin hayatı, tekkesi yahut sonraki dönemdeki etkileri ile ilgilidir. Bu dönemde ayrıca Velayetname'nin gayet sağlıklı bir şekilde değerlendirildiği çalışmalar da yapılmıştır. Bununla birlikte, şeyhin hayatının son derece spakülatif bir şekilde, bilimsel bir tenkide tabi tutulmaksızın ele alındığı yahut daha önce yapılan araştırmaların basit tekrarlarından ibaret olan son derece amatör çalışmaların yapıldığı da yadsınamaz bir gerçektir.

Son on yıllık sürecin başlangıcındaki ilk yılda Seyyid Ali Sultan'dan bahsedilen iki çalışma vardır. Bu çalışmaların ilki İsmail Onarlı tarafından yapılmıştır. Onarlı, son derece kısa dar hacimli makalesinde Malatya merkezli Seyyid Ali Sultanı geleneğini ele almış, şeyh hakkındaki tarihi bilgileri kısaca özetlemiştir (Onarlı, 2000: 31-33). Diğer çalışma ise Refik Engin'in, "Trakya ve Balkanlarda Bektaşilik" adıyla sunduğu tebliğidir. Engin, tebliğinde Kızıldeli'nin tarihi şahsiyeti ile ilgili bilgi vermemekle birlikte, onun adını yaşatan Bektaşî köylerinin listesini vermekte ve uygulanan gelenekten söz etmektedir (Engin, 2001: 235-237). Bu çalışma bilhassa bölgede yaşayan ve bu geleneği sürdüren çevreye mensup bir şahsiyetin kaleminden çıkmış olması bakımından önemi haizdir.

2001 yılında Seyyid Ali Sultan hakkında bilgi veren üç çalışma birden yapılmıştır. Bunlardan birisinin yazarı olan Doğan Kaya, "Sivas Kaynaklı Cönklerde Kızıldeli" ismini taşıyan ve Uluslararası Türk Dünyası İnanç Önderleri Kongresi'ne sunduğu bildirisinde Seyyid Ali Sultan'ın Velayetname merkezli hayatından kısaca bahsettikten sonra, şeyhin halk şairlerinin düşünce ve inanç dünyasında nasıl bir yere sahip olduğunun izahatını yapmıştır. Çalışmanın orijinalitesi işte tam da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Kaya'nın çalışmasının belki de en faydalı yönü bilhassa Sivas bölgesinden derlediği cönklerdeki Seyyid Ali Sultan imgesini ortaya koymuş olmasıdır. Pek çoğu Alevî köylerinde yazılmış olan bu cönkler, yüzyıllar boyunca Anadolu Aleviliğinin hafızasında oluşan Kızıldeli kimliğinin tespiti noktasında çok önemli kaynaklardır. Bu cönkler içerisinde Baba İbrahim, Hacı Recep, Geda Musli ve Veli Dede'ye ait olanlar bizzat Seyyid Ali Sultan'ı konu edinmişlerdir. Bunların dışında Kızıldeli'yi dörtlük bazında ele alan pek çok cönk de bulunmaktadır (Kaya, 2002: 511-525).

Aynı yıl içerisinde yapılan diğer çalışma yerel araştırmacı Ahmet Hezarfen'e aittir. Hezarfen, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yaptığı, Seyyid Ali Sultan tekkelerine ait vesikaların neşri

sadedinde 1999 yılındaki küçük makalesiyle (Hezarfen, 1999: 23-24) başladığı yayınlarına bir yenisini daha eklemiştir; şeyhin hayatı ile ilgili olmaktan ziyade Osmanlı Devleti'nin geç dönemlerinde tekke ile ilgili yapılan yazışmaları ihtiva eden belgelerin transkripsiyonunu vermiştir. Makalede yer alan, bilhassa Bektaşî tekkelerinin kapatıldığı dönemde Seyyid Ali Sultan tekkesinin durumu ile ilgili belgeler bu konuda çalışacak araştırmacılar için önemlidir. Hezarfen'in yorumlamaktan ziyade transkripsiyonunu vermekle yetindiği bu belgeler okuyucuya kolaylık sağlaması amacıyla Hacı Yılmaz tarafından sadeleştirilmiştir (Hezarfen, 2001: 11-31)⁵. Konuyla ilgili olarak aynı yıl içinde yapılan üçüncü çalışma Baki Öz'e aittir. Öz, Dünya'da ve Türkiye'de Alevî-Bektaşî Dergâhları adlı kitabının Yunanistan dergâhlarına tahsis ettiği bölümünde Seyyid Ali Sultan'ın hayatını Velayetname'ye bağlı olarak özetlemiş ardından Balkan Alevîliği içerisindeki konumuna değinmiştir (Öz, 2001: 264-269). Öz, kitabında ayrıca Malatya'daki Seyyid Ali Sultan kültüründen de söz etmiş ve Zeynel Abidinliler tarafından temsil edilen Malatya'daki Seyyid Ali geleneğinin Ebu'l-Vefâ'ya bağlı olduğunu belirtmiştir (Öz, 2001: 267-268).

Bu araştırmaların yapılmasından iki yıl sonra, Alevî tarihi ve kültürü üzerine yazdığı yazılarıyla tanınan ve kısa bir süre önce vefat eden Şevki Koca da Cem dergisinde Seyyid Ali Sultan'ın Dimetoka'daki tekkesi üzerine bir yazı kaleme almıştır. Koca, tekkede görev yapan şahsiyetlerin kısa biyografilerini verdiği yazısının ilk bölümünde Seyyid Ali Sultan'dan da bahsetmiş; onu Hurufiliğin kurucusu Fazlullah Hurufî'nin hâlifelerinden Aliyyü'l-Ala ile ilişkilendirerek bu ikisinin aynı şahıslar olduğunu ileri sürmüştür. Kendisinin ölümünden sonra, Ayhan Aydın'ın gayretleriyle yazılarının derlenmesiyle meydana getirilen kitaba da konulan bu yazısında Şevki Koca, ayrıca, Dimetoka'daki dergâhın ilk postnişini olarak kabul ettiği Seyyid Ali Sultan'ın buraya gelmeden önce Hacı Bektaş Veli dergâhında da potnişinlik yaptığını; gerçek adının da Hızır Lala olduğunu iddia etmiştir (Koca, 2005: 276-290)⁶. Bu yazı, kaleme alındığı dönemdeki mevcut sözlü geleneğin tespiti açısından önem taşımakla birlikte, kronolojik hatalarla doludur ve öne sürülen görüşler somut delillerle ortaya konulamamıştır.

Aynı yıl, Seyyid Ali Sultan'dan bir başlık altında da olsa bahseden bir çalışma daha yayınlanmıştır. Anadolu Erenleri ve Anma Törenleri adını taşıyan, son derece amatörce hazırlanmış ve içerisinde pek çok yazım hatası bulunan bu araştırmacının yazarı olan Arzu Kahraman, şeyhin hayatı ile ilgili olarak verilen menkabevi bilgileri herhangi bir tenkide tabi tutulmaksızın doğru kabul etmiştir. Bu kitapta ayrıca, sözlü gelenek içerisinde yer alan, Yeniçeri Ocağının Seyyid Ali Sultan tarafından kurulduğuna dair nakledilen rivayete yer verilmiş ve bu bilgi tartışılmaksızın doğru kabul edilmiştir (Kahraman, 2003: 119-122).

⁵ Ahmet Hezarfen'in Kızıldeli tekkesi ile ilgili belgeleri neşrettiği bu iki makalesi daha sonra Tarihi Belgeler Işığında Kızıldeli Sultan (Seyit Ali Sultan) ismiyle kitap hâline getirilmiştir (Hezarfen, 2006).

⁶ Seyyid Ali Sultan ile Aliyyü'l-Ala'nın isim benzerlikleri dolayısıyla birbirlerine karıştıklarına dair tartışma sadece Şevki Koca'nın bu çalışmasıyla sınırlı olmayıp daha önce de gündeme getirilmiştir. Hamid Algar, Bektaşî tarikatı üzerindeki Hurufî etkilere dair yazdığı makalesinde bu konuyu gündeme getirmiş ve sözkonusu yakınlığın isim benzerliğinden ibaret olduğunu; Seyyid Ali Sultan'ın hiç bir zaman Hurufî bir etkiye maruz kalmadığını ifade etmiştir. (Bk.: Algar, 1995: 47)

2004 yılında da birisi kitap ve diğeri de doktora tezi olmak üzere iki araştırmada dolaylı olarak Seyyid Ali Sultan'a yer verilmiştir. Balkanlar'da Tasavvuf ismini taşıyan kitabın yazarı Metin İzeti, kısaca Seyyid Ali Sultan'ın Dimetoka'daki tekkeyi kurmasından ve bu tekkede daha sonraki dönemde yetişen şahsiyetlerin isimlerinden bahsetmiştir (İzeti, 2004: 237). Tijana Krstic ise, Michigan Üniversitesinde savunduğu *Narrating Conversions to Islam: the Dialogue of Texts and Practices in the Early Modern Ottoman Balkans* isimli doktora tezi içerisinde kısa da olsa Seyyid Ali Sultan'dan da bahsetmiş, daha önce Beldiceanu ve Kafadar tarafından benimsenen Seyyid Ali Sultan ve Hacı İlbeği münasebetini tartışmıştır. Yaptığı yorumlardan Krstic'in de diğeri iki tarihçi ile aynı fikirde olduğu anlaşılmaktadır (Krstic, 2004: 67-68, n. 83)⁷. 2004 yılı içerisinde Kızıldeli'den söz edilen diğeri bir çalışma, gerek yaptığı radyo ve televizyon programları gerekse Alevî- Bektaşî kültürünün yoğun olarak yaşandığı bölgelere yaptığı seyahatleriyle tanınan Ayhan Aydın tarafından yapılmıştır. Aydın, 2002 yılından itibaren farklı dönemlerde farklı bölgelere yaptığı gezileri sırasında tuttuğu notlarından meydana getirdiği ve son baskısı 2008 yılında yapılan Trakya ve Anadolu'da Erenler Bahçesi isimli kitabında Seyyid Ali Sultan'ın hayatından ve değişik bölgelerdeki tekkelerinden söz etmiştir. Aydın'ın Kızıldeli Ocağı ile ilgili olarak aktardığı bilgiler bu ocağa mensup olan ve geleneği yaşatan babaların düşünceleri ile mevcut Kızıldeli geleneğini tespit açısından önemlidir (Aydın, 2008: 225). Bu çalışma, şimdiye kadar bilinen Balkanlar'da Dimetoka ve Kırcaali, Anadolu'da ise Malatya ve Tunceli'deki Kızıldeli geleneğine ilaveten bir de 2004 yılında gittiği Kütahya'daki Seyyid Ali Sultan inancını ortaya çıkarmaktadır ki, bu, daha önceki kaynaklarda rastlanmayan bir durumdur (Aydın, 2008: 235-236).

Son on yıllık sürecin ikinci yarısında Seyyid Ali Sultan üzerine yapılan ilk çalışmanın sahibi Gümölcine'de yaşayan emekli öğretmen Ahmet Kavak olmuştur. Kavak, Menkıbelerle Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli) ve Dimetoka Kazasındaki Dergâhi ismiyle 2006 yılında yayınladığı, amatörce hazırlanmış kitabının ilk bölümünde Seyyid Ali Sultan'ın kişiliğinden, tarihi ve menkabevi şahsiyetinden, Hacı Bektaş Velî ile ilişkisinden ve Bektaşî tarikatı içerisindeki konumundan bahsetmiştir (Kavak, 2006: 7-13)⁸. Ardından, şeyhin Rumeli'ye geçişi ve bu konudaki rivayetleri değerlendirmiş ve konuyu bölgede hâlen mevcut olan Seçek Şenlikleri ile ilişkilendirmiştir (Kavak, 2006: 16-33). Eserde, şeyhin hayatına dair verilen bilgiler büyük oranda daha evvelki araştırmaların tekrarı olmakla birlikte, ikinci bölümü teşkil eden ve Tanrı Dağı isimli bölgenin yamacında bulunan Seyyid Ali Sultan tekkesine dair verilen bilgiler son derece önemlidir. Burada, sırasıyla Aşağı Tekke ve Yukarı Tekke isimleri verilen bölgeler, türbe, türbenin geçirdiği restorasyonlar, türbe kitabesinin metni, cemevi/meydanevi, aşevi gibi tekke müstemilatı hakkında bilgi ve gözlemlere yer verilmiştir

⁷ Tijana Krstic, tezinde Hacı İlbeği hakkında başta İdris-i Bitlisi'nin Hişt Bihîşt isimli eseri başta olmak üzere diğeri Osmanlı kroniklerinde Hacı İlbeği hakkında verilen bilgileri gerek kendi adına yazılan ve gerekse Abdal Musa adına yazılan Velayetnamelerde yer alan bilgilerle karşılaştırmak suretiyle, adı geçen ikili arasındaki gerek zaman ve mekan ve gerekse birlikte hareket ettikleri kişiler merkezli benzerlikleri ortaya koymakta ve Seyyid Ali Sultan ile Hacı İlbeği'nin kuvvetle muhtemel aynı kişiler olduklarını iler sürmektedir.

⁸ Bu çalışmaya ulaşamada büyük gayretler sarfeden kıymetli dostlar İbrahim Trakyalı ve Sedef İbrahim Trakyalı'ya teşekkür etmek benim için büyük bir zevktir.

(Kavak, 2006: 45-62). Yine, türbede bulunan ve çoğu XIX. yüzyıla tarihlenen mezar taşları ile ilgili bilgiler, Yeniçeriliğin kaldırılıp Bektaşî tekkelerinin kapatılması arefesinde tekkede gömülü olan şahsiyetlerin profilini tespit noktasında kıymeti haizdir. Kavak, çoğu dede yahu baba unvanı taşıyan şahsiyetlere ait olan bu mezarların dergâhta görev yapan yahut yakın çevrede yaşayıp buraya gömülen dede ve babalar oldukları kanaatindedir. (Kavak, 2006: 62-64). Kavak, kitabında ayrıca Bektaşî tekkelerinin kapatılması sırasındaki bu tekkenin durumu hakkında kendine has yorumlar yapmış, 1826 yılına ait taşınabilir ve taşınamaz mal varlığının listesini vermiş ve 1940'lı yıllarda Karakaşan (GİKA) istilasına uğradığı dönemde koyun ağılı olarak kullanılışından söz etmiştir (Kavak, 2006: 92-104). Ahmet Kavak'ın bu kitabı tekkenin geç dönem tarihini çalışacak araştırmacılara bölgede mevcut yerel kültürün tespiti bakımından büyük kolaylıklar sağlayacaktır. Eser, amatör ve düzensiz olmakla beraber, tekkenin bulunduğu bölgede yaşayan bir araştırmacının kaleminden çıkmış olması ve doğrudan bölgede yapılan gözlemlere dayanması hasebiyle önemlidir.

2007 yılında konu ile ilgili olarak, ikisi aynı sempozyum içerisinde sunulmuş bildiriler ve birisi de şeyhin hayatına dair bir kitap olmak üzere üç çalışma yapılmıştır. Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi tarafından tertip edilen 2. Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Sempozyumu'nda sunulan iki bildirden ilki Mehmet Çeribaş'a aittir. Çeribaş, Kütahya bölgesinde mevcut Seyyid Ali Sultan kültü ile ilgili tebliğinde şeyhin hayatına dair kısa bilgi verildikten sonra Kütahya'daki Çamlıca/Merkez Okçu köyünde yer alan ve Seyyid Ali Sultan'a ait olduğuna inanılan bir türbeden söz etmiştir. Bu tebliğ, Kütahya merkezli Seyyid Ali Sultan kültürünün köy hâlkı nezdindeki konumunu bariz bir biçimde ortaya koymaktadır. Buna göre, türbede birisi Seyyid Ali Sultan'a diğeri ise Kolu Açık Hacım Sultan'a ait olan iki mezar yer almaktadır. Bölge hakının inanışına göre Seyyid Ali Sultan Hacı Bektaş Veli'nin dervişlerinden birisi olup bir savaş sırasında aldığı yara neticesinde bu köyde vefat etmiştir (Çeribaş, 2007: 1334). Çeribaş'ın tebliğinde bahsedilen bir diğer önemli husus da, bu köyde bulunan Seyyid Ali Sultan Ocağı'na mensup taliplerin yerlerinin belirtilmesidir. Bu ocağın talipleri, Merkez Okçu köyü başta olmak üzere Aydoğdu, İnli, Sökmen, Eskişehir'e bağlı Hasırca, Güveççi, Çobanlar ve Körs köyleridir (Çeribaş, 2007: 1334). Seyyid Ali Sultan ile ilgili olarak sempozyuma sunulan diğer tebliğ bilhassa Balaban Aşireti ve aşiretin tarihi kökleri konusunda yazdığı kitap ve çok sayıdaki makaleleriyle tanınan Vatan Özgül'e aittir. Özgül, tebliğinde Seyyid Ali Sultan'ı Balaban aşireti ile bağlantılı olarak ele almış; kendisinin de mensubu bu aşiretin en yaşlı üyesi olan Kahraman Özgül ile yaptığı röportajdan hareketle, aşiretin Kureyşan Ocağı'na mensubiyetinden önce Kızıldeli Ocağına mensup olduğu fikrini incelemiş, bu çerçevede Seyyid Ali Sultan'ın tarihi şahsiyeti ve Malatya'daki Seyyid Ali Sultan geleneği ile ilgili cevabı daha sonraki dönemde yapılacak araştırmalardan beklenen bazı sorular sormuştur (Özgül, 2007: 1407-1418).

Aynı yıl içerisinde Seyyid Ali Sultan ile ilgili olarak kaleme alınan kitap ise, son dönemde bu konuda en fazla araştırma yapan akademisyen olan Rıza Yıldırım'a aittir. Rıza Yıldırım'ın Türk Tarih Kurumu tarafından yayınlanan Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli) ve Velayetnamesi isimli bu eseri şeyhin hayatına dair yazılan yegâne kitap olma özelliğini taşımaktadır. Yıldırım dört bölüme ayırdığı kitabının ilk bölümünde şeyhin Velayetname'ye dayalı menkıbevi hayatından

ve Bektaşî geleneği içerisindeki yerinden söz etmiş, ikinci bölümde ise Seyyid Ali Sultan Velayetnamesi'nin tahlilini yapmıştır. Burada bilhassa Bektaşî şairlerinin Kızıldeli ile ilgili şiirlerinin değerlendirilmesi, Velayetname'de isimleri verilen şahsiyetlere dair Osmanlı kronikleri ile de mukayese edilmek suretiyle verilen bilgiler, Rumeli'nin fethinin çağdaş kaynaklarla mukayesesi ve aradaki uyumun ortaya konulması son derece önemlidir ve orijinaldir (Yıldırım, 2007: 13-112). Şeyhin hayatı ile ilgili bölüm, daha önce konu ile ilgili yapılan araştırmaların değerlendirilmesi ile başlamış, ardından daha önce yapılan çalışmalarda yer almayan Abdal Musa ile ilişkisi, Dimetoka'ya ilk geçişi, Aydınoğlu Umur Bey ile ilişkisi, Vefai-Babai geleneğine mensup bir derviş oluşu, Orhan Gazi ile ilişkileri gibi bilgilere yer verilmiştir (Yıldırım, 2007: 113-156). Yıldırım'ın kitabı konuyu her yönüyle inceleyen, daha önce yapılan çalışmalarını dikkatli bir şekilde tenkid süzgecinden geçirerek şeyhin tarihi kimliği konusunda ana kaynaklara dayanılarak hazırlanmış, son derece somut bilgiler ortaya koyan bir çalışma olması bakımından daha sonra yapılacak araştırmalar için bir başvuru kitabı olma özelliği taşımaktadır. Rıza Yıldırım bu kitabının yayınlanmasından sonra da bu konudaki çalışmalarını sürdürmüş, 2008 yılında yukarıda sözü edilen Seyyid Ali Sultan Velayetnamesi ile ilgili makalesini yayınlamış (Yıldırım, 2008); 2009 yılında yine Seyyid Ali Sultan'ın tarihi şahsiyetini konu alan bir makale daha neşretmiştir. Yıldırım, "History Beneath Clouds of Legend: Seyyid Ali Sultan and his Place in the Early Ottoman History According to Legends, Narratives and Archival Evidence" adını taşıyan bu makalede konu ile ilgili daha önce yapılan çalışmalara kısaca değinmiş, şeyhin Bektaşî geleneği içerisindeki yeri, Abdal Musa ile ilişkisi, Rumeli fetihlerindeki rolü, Aydınoğlu Umur Bey'in yanındaki faaliyetleri hakkında bilgiler vermiştir (Yıldırım, 2009: 21-62).

Seyyid Ali Sultan üzerinde yapılan son araştırmalardan birisi de bu satırların yazarına aittir. Bu araştırma, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nin 37. cildinde "Seyyid Ali Sultan" başlığıyla madde olarak yayınlanmıştır. Burada, Seyyid Ali Sultan'ın ailesi hakkında verilen rivayetler tartışıldıktan sonra, Orhan Gazi döneminde Osmanlı topraklarına gelişi, daha sonra Teke bölgesine geçişi ve buradaki hayatı, Elmalı'daki Abdal Musa ile ilişkisi, Gazi Umur Bey ile birlikte gerçekleştirdiği faaliyetleri, sonra Osmanlı ülkesine gelişi ve arkadaşı Seyyid Rüstem Gazi ile birlikte Balkanlar'ın fethinde bilhassa ikinci kolda üstlendiği aktif fonksiyonlarına değinilmiş, daha sonra, muhtasar bir şekilde Seyyid Ali Sultan'ın mensubu olduğu tarikat ve yaşam tarzı hakkında bilgiler verilmiştir (Şahin, 2009: 48-50).

Buraya kadar verilen bibliyografik literatür değerlendirmesinin hedefi, Seyyid Ali Sultan hakkında yapılan çalışmaların bir dökümünü sunmak suretiyle bundan sonra yapılacak araştırmalara kolaylık sağlamaktır. Bununla birlikte, konu üzerinde yapılmış ancak gözden kaçırılmış çalışmaların olması mümkündür. Ayrıca, Seyyid Ali Sultan'ın asıl türbesinin yer aldığı, gaza akınları sırasında faaliyet sahası olan Balkan coğrafyasında Yunanistanlı, Bulgaristanlı yahut diğer ülkelerdeki bilim adamları tarafından bu konu ile ilgili araştırmaların yapılmış olması da kuvvetle muhtemeldir. Mesela, Yunan araştırmacı M. Zegkinis'in 1988 yılında Bektaşîlik üzerine yaptığı çalışmasında Seyyid Ali Sultan'a dair bilgiler verdiği bilinen Yunanca eseri bunlardan birisidir. İleriki dönemde, bu dilleri çok iyi bilen araştırmacıların yapacağı katkılar Seyyid Ali Sultan'ın ve yaşadığı dönemin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- ABDAL MUSA VELAYETNAMEŚİ (1999): *haz.: Abdurrahman Güzel, TTK Basımevi, Ankara.*
- AKTEPE, Münir (1949): *Osmanlı Türklerinin Rumeli'ye Yerleşmeleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.*
- ALGAR, Hamid (1995): "The Hurufi Influence on Bektashizm", Bektachiyya, ed.: Alexandre Popovic et Gilles Veinstein, Isis Press, Istanbul. ss. 39-53.
- BAHTİYAR, Niyazi Hüseyin (1999): "Seyyid Ali Baba (Kızıldeli) ve Tekkesi", *Tarih ve Toplum*, XXXII/189 (Eylül 1999), s. 148-150.
- BARKAN, Ömer Lütfi (1942): "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I: İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeler", *Vakıflar Dergisi*, sayı: 2, s. 279-386.
- BELDICEANU-STEINHERR, Irené (1971): "La Vita de Seyyid Ali Sultan et la Conquete de la Thrace par les Turcs", *Proceedings of the 27th International Congress of Orientalists, Ann Arbor 1967*, ed.: D. Sinor, Wiesbaden, s. 275-276.
- (1999): "Osmanlı Tahrir Defterlerinde Seyyid Ali Sultan: Heterodoks İslâm'ın Trakya'ya Yerleşmesi", *Sol Kol: Osmanlı Egemenliğinde Via Egnatia (1380-1699)*, haz.: Elizabeth Zachariadou, çev.: Ö. Arıkan-E. Güntekin-T. Altınova, *Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul*, s. 50-72.
- BİRDOĞAN, Nejat (1992): *Anadolu ve Balkanlar'da Alevî Yerleşmesi, Ocaklar, Dedeler, Soyağaçları, Alev Yayınları, İstanbul.*
- (1994): *Çelebi Cemâleddin Efendi'nin Savunması, İstanbul 1994.*
- (1999): "Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli)", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri (22-24 Ekim 1998)*, Ankara, s. 75-82.
- BIRGE, John Kingsley (1965): *The Bektashi Order of Dervishes, London.*
- CEZBİ, Velayetname-i Seyyid Ali Sultan, Ankara Milli Kütüphane, nr. 1189.
- ÇERİBAŞ, Mehmet (2007): "Kütahya Seyit Ali Sultan Ocağında (Çamlıca ve Aydoğdu Köyleri) Kültür ve Bu Kültürlere Bağlı İnanç ve Uygulamalar", 2. Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevîlik ve Bektaşîlik Bilgi Şöleni Bildiri Kitabı (17-19 Ekim 2007, Ankara), ed.: Filiz Kılıç-Tuncay Bülbül, cilt: 2, Ankara, ss. 1331-1356.
- ENGİN, Refik (2001): "Trakya ve Balkanlarda Bektaşîlik", *Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi Bildirileri (23-28 Ekim 2000, Ürgüp/Neveşehir)*, Ervak Yayınları, Ankara, ss. 235-244.
- ERGUN, Sadeddin Nüzhet (1944); *Bektâşi Şairleri ve Nefesleri, İstanbul.*
- FAROQHI, Sürâiya (1981): *Der Bektaschi-Orden in Anatolien, Wien: Universtat Wien.* [Türkçe tercümesi: *Anadolu'da Bektâşîlik*, terc.: Nasuh Barın, İstanbul: Simurg Yayınevi, 2003].
- (1976): "Agricultural Activities in a Bektashi Center: The Tekke of Kızıldeli 1750-1830", *Südost Forschungen, XXXV (München 1976)*, s. 69-96.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki (1963): *Alevî Bektâşi Nefesleri, İstanbul.*
- GÖKBİLGİN, M. Tayyib (1952): *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası, Vakıflar, Mülkler, Mukataalar, Üçler Basımevi, İstanbul.*

- HEZARFEN, Ahmet (1999): "Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinden Kızıldeli Sultan'a Ait Bazı Belgeler", *Tarih ve Toplum*, sayı: 189 (Eylül 1999), ss. 23-24.
- (2001): "Osmanlı Arşiv Belgelerinde Balkanlar ve Kızıldeli Sultan", *Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, sayı: 18, ss. 11-31.
- (2006): *Tarihi Belgeler Işığında Kızıldeli Sultan (Seyit Ali Sultan)*, Cem Vakfı Yayınları, İstanbul.
- İZETİ, Metin (2004): *Balkanlar'da Tasavvuf, Gelenek Yayınları*, İstanbul.
- KAFADAR, Cemal (1995): *Between Two Worlds The Construction of The Otoman State*, University of California Press, Berkeley & Los Angeles & London.
- KAHRAMAN, Arzu (2003): *Anadolu Erenleri ve Anma Törenleri*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- KAVAK, Ahmet (2006): *Menkıbelerle Kızıldeli Sultan ve Dimetoka Kazasındaki Dergâhı*, Paratiritis Yayınevi, Komotini (Gümülcine).
- KAYA, Doğan (2002): "Sivas Kaynaklı Cönklerde Kızıldeli", *Uluslararası Türk Dünyası İnanç Önderleri Kongresi (23-28 Ekim 2001, Ankara)*, Tüksev Yayınları, Ankara, ss. 511-525.
- KOCA, Şevki (2005): "Dimetoka'da Bir Erenler Ocağı: Seyyid Ali Sultan-Kızıldeli (Microdorian) Bektaşî Dergâhı", *Bektaşilik ve Bektaşî Dergâhları*, haz.: Ayhan Aydın, Cem Vakfı Yayınları, İstanbul.
- KRSTIC, Tijana (2004): *Narrating Conversions to Islam: the Dialogue of Texts and Practices in the Early Modern Ottoman Balkans*, unpublished PhD thesis, University of Michigan.
- KUMAHMEDOĞLU, Naci (1948): "Konya ve Çevresinde Bir Gezi Notları: Afyonkarahisarı-Konya-Seydişehir-Beyşehir", *Konya*, sayı: 116-117 (Haziran-Temmuz 1948), s. 23-32.
- MELIKOFF, Irené (1998): *Hadji Bektach un Mythe et ses Avatars*, Leiden: E.J. Brill. [Türkçesi: *Hacı Bektaş: Efsaneden Gerçeğe*, çev.: Turan Alptekin, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları, 1998].
- (1999): "14.-15. Yüzyıllarda İslâm Heterodoksluğunun Trakya'ya ve Balkanlar'a Yerleşme Yolları", *Sol Kol: Osmanlı Egemenliğinde Via Egnatia (1380-1699)*, haz.: Elizabeth Zachariadou, çev.: Ö. Arıkan-E. Güntekin-T. Altınova, *Tarih Vakfı Yurt Yayınları*, İstanbul, s. 178-190.
- NOYAN, Bedri (1985): *Bektaşilik ve Alevilik Nedir?*, Ankara.
- (1999): *Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli Sultân) Velayetnamesi*, Ankara: Ayyıldız Yayınları, 1999.
- OCAK, Ahmet Yaşar (1983): *Bektaşî Menâkıbnâmelerinde İslâm Öncesi İnanç Motifleri*, Enderun Yayınları, İstanbul.
- (1992): *Osmanlı İmparatorluğunda Marijinal Sufilik; Kalenderiler*, TTK Basımevi, Ankara.
- (1997): *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler*, TTK Basımevi, Ankara.
- (2002): *Sarı Saltık: Popüler İslâm'ın Balkanlar'daki Destani Öncüsü*, TTK Basımevi, Ankara.
- ONARLI, İsmail (2000): "Malatya'nın Fethiye Beldesinde Kızıldeli Sultan Ocağı", *Cem*, sayı: 101 (Mayıs 2000), ss. 31-33.
- ÖZ, Baki (2001): *Dünyada ve Türkiye'de Alevî-Bektaşî Dergâhları*, Cem Yayınları, İstanbul.

- ÖZGÜL, Vatan (2007): “Dimetoka’dan Erzincan’a Göç Eden Balabanlılar’ın Bağlı Olduğu Ocağı Değiştirmesi: Kızıldeli Sultan’dan Kureyşan Ocağı Talipliğine Geçiş”, 2. Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Şöleni Bildiri Kitabı (17-19 Ekim 2007, Ankara), ed.: Filiz Kılıç-Tuncay Bülbül, cilt: 2, Ankara, ss. 1407-1418.
- ÖZTELLİ, Cahit (1985); *Pir Sultan Abdal Bütün Şiirleri*, İstanbul.
- ŞAHİN, Haşim; “Tarih Kaynağı Olarak Evliya Menâkıbnâmeleri”, Prof. Dr. Işın Demirkent Anısına/In Memory of Prof. Dr. Işın Demirkent, *Globus Dünya Yayınları*, İstanbul, ss. 547-566.
- (2009); “Seyyid Ali Sultan”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: 39, İstanbul, ss. 48-50.
- ŞAHİN, Hüseyin (1998); “Bir Anadolu Ereni: Kızıldeli (Malatya’da Kızıldeli Adı Çevresinde Oluşan Kültürel Değerler)”, *I. Türk Dünyası Eren ve Evliyalari Kongresi Bildirileri* (Ankara 1998), *Ervak Yayınları*, Ankara, ss. 509-526.
- YILDIRIM, Rıza (2001): *Dervishes in Early Ottoman Society and Politics: A Study of Velayetnames as a Source for History*, *Unpublished Master Thesis*, Bilkent University, Ankara.
- (2007): *Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli) ve Velayetnamesi*, *TTK Basımevi*, Ankara.
- (2008): “Efsanede Gizli Gerçek: Bir Tarih Kaynağı Olarak Seyyid Ali Sultan Velayetnamesi”, *Tarih ve Toplum*, sayı: 6 (Güz 2007-Kış 2008), ss. 9-37
- (2009): “History Beneath Clouds of Legend: Seyyid Ali Sultan and his Place in the Early Ottoman History According to Legends, Narratives and Archival Evidence”, *International Journal of Turkish Studies*, XV/1-2, ss. 21-62.

Baba İbrahim

*Gene İmam nesli zuhura geldi
Biri Elmalı'da Bursa'da kaldı
En küçük kardaşı Rumeli'n aldı
Dillerde söylenen Seyyid Ali'dir*

*Bir atın kavm ile deryaya girdi
Hiç aman vermedi küffarı kıldı
Gâzi Evranoz Beğlerin Muhsin'e saldı
Sana medh etdiğim Kızıldeli'dir*

*Koru yaylasından meskenin gören
Çadırın yerinde mutfağın kuran
Yedi köşe yerde temel bırakan
Sana medh etdiğim Kızıldeli'dir*

*Meskenimdir deyip çöküp oturan
Kuru şişle dut ağacın bitiren
Otman Baba'yi bulut ile getiren
Sana medh etdiğim Kızıldeli'dir*

*Baba pınarını bina eyledi
Gör şu Yezid'lere n'etdi neyledi
Bab(a) İbrahim bunu böyle söyledi
Sana medh etdiğim Kızıldeli'dir
Dillerde söylenen Seyyid Ali'dir*

Bu şiir, Doğan Kaya'nın Uluslararası Türk Dünyası İnanç Önderleri Kongresi'nde (23-28.11.2001) sunduğu "Sivas Kaynaklı Cönklerde Kızıldeli" başlıklı eserinden alınmıştır.